

Lucjan Ostrowski

Zrzeczenie się roszczenia : (w związku z artykułem Andrzeja Cubały)

Palestra 41/11-12(479-480), 60-62

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Lucjan Ostrowski

Zrzeczenie się roszczenia

(W związku z artykułem Andrzeja Cubały)

Jak podaje A. Cubała¹, powód poszkodowany w wypadku drogowym cofnął pozew i zrzekł się roszczenia w stosunku do sprawy szkody i dalej dochodził odszkodowania tylko od drugiego pozwanego – PZU. Sąd II instancji przyjął, że skoro poszkodowany powód zrzekł się roszczenia w stosunku do sprawy szkody, to zobowiązanie sprawy przestało istnieć, a ponieważ PZU odpowiada tylko w granicach zobowiązania sprawcy szkody (ubezpieczenie OC), to również odpowiedzialność PZU nie istnieje. Wobec powyższego sąd II instancji zgodnie z rewizją PZU zmienił zaskarżony wyrok i obniżył zasądzone przez sąd I instancji odszkodowanie. Gdyby PZU zaskarżył wyrok pierwszoinstancyjny w całości, zaskarżony wyrok zostałby zmieniony przez oddalenie powództwa w całości².

Wszelako kwestia, czy cofnięcie pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia jest jednoznaczne z wygaśnięciem zobowiązania, nie została w literaturze przedmiotu definitywnie rozstrzygnięta. Zaczniemy od cytatu z artykułu T. Rowińskiego: „...przedmiotem zrzeczenia się roszczenia jest (...) jedynie roszczenie

procesowe, nie zaś roszczenie materialne (...). Okoliczność, że przedmiotem zrzeczenia się roszczenia jest tylko roszczenie procesowe, a nie materialne, nie ma w zasadzie żadnego znaczenia dla skutecznego bytu tego ostatniego roszczenia. Roszczenie to wprawdzie nie gaśnie skoro powód się go nie zrzekł, ale traci dla niego o tyle znaczenie, że nie będzie on mógł go dochodzić przed sądem. Zrezygnując się bowiem roszczenia, powód konsumuje moc prawną skargi”³. Przy zaakceptowaniu przedstawionego tu poglądu T. Rowińskiego musielibyśmy przyjąć, że w opisanym przez A. Cubałę procesie powód utracił prawo skargi tylko w stosunku do sprawcy szkody, a nie w stosunku do PZU.

Oto przykłady wyjaśnień pojęcia „roszczenia procesowego”: dokładne określenie żądania oraz wskazanie okoliczności faktycznych uzasadniających to żądanie, czyli konieczna treść pozwu⁴ lub twierdzone przez powoda żądanie bez względu na jego zasadność⁵.

Przez pojęcie „roszczenie materialno-prawne” (lub materialne) rozumie się natomiast prawo powoda obiektywnie istniejące. H. Trammer podaje przy tym,

że tylko roszczenie procesowe może być zasadne lub bezzasadne, a wyrażenie „roszczenie materialnoprawne zasadne” jest pleonazmem, wyrażenie zaś „roszczenie materialnoprawne bezzasadne” to – według H. Tramiñera – *contradictio in adiecto*⁶. Roszczenie procesowe to roszczenie materialne hipotetyczne albo roszczenie twierdzone⁷.

Zrzeczenie się roszczenia w procesie tylko wtedy nie spowodowałoby wygaśnięcia roszczenia materialnego, gdyby założyć – m.in. za T. Rowiñskim⁸ – że przedmiotem procesu cywilnego jest roszczenie procesowe. Jednakże nie wszyscy autorzy założenie takie przyjmują. Do zwolenników roszczenia procesowego jako przedmiotu procesu należą głównie: W. Broniewicz⁹, T. Rowiñski¹⁰, W. Siedlecki¹¹ i M. Waligórski¹².

Zdaniem przeciwników roszczenia procesowego jako przedmiotu procesu, przedmiotem procesu jest roszczenie materialne. Są też głosy odcinające się w ogóle od pojęcia roszczenia jako przedmiotu procesu. Jednakże trudno jest zrezygnować z pojęcia roszczenia jako przedmiotu procesu cywilnego, gdyż

k.p.c. używa tego pojęcia zarówno w znaczeniu procesowym (np. w art. 191), jak też materialnoprawnym (np. w art. 316 § 1) i w obu tych znaczeniach wskazuje roszczenie jako przedmiot procesu. Także orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazuje jako przedmiot postępowania cywilnego raz roszczenie w znaczeniu materialnoprawnym¹³, kiedy indziej zaś w znaczeniu procesowym¹⁴.

W. Broniewicz pisze: „Koncepcja roszczenia materialnego jako przedmiotu procesu nie wytrzymuje krytyki (...) procesy o ustalenie istnienia albo nieistnienia oraz o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa tylko w pewnych wypadkach dotyczyć mogą roszczeń materialnoprawnych”¹⁵. T. Rowiñski: „Pogląd, że przedmiotem procesu jest roszczenie materialnoprawne zawodzi (...) gdy roszczenie z jakim powód wystąpił okazuje się bezzasadne”¹⁶.

Przedmiotem niniejszego artykułu jest nie krytyka opisanego przez A. Cabałę wyroku sądu II instancji, lecz spostrzeżenie, że wyrok ten mógłby być inny przy przyjęciu, iż przedmiotem procesu jest roszczenie procesowe.

Przypisy:

¹ A. Cabała: *Błędna rezygnacja z roszczenia*, „Pal.” 1997, nr 7–8, s. 63–65.

² A. Cabała: l.c.

³ T. Rowiñski: *Zrzeczenie się roszczenia w polskim procesie cywilnym*, NP 1965, nr 7–8, s. 824, 825. Podobnie W. Broniewicz: *Postępowanie cywilne w zarysie*, 1995, s. 169: „...zrzeczenie się roszczenia nie odnosi się do roszczenia materialnego”.

⁴ W. Siedlecki, (w:) W. Berutowicz i inni: *Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego*, 1974, s. 158.

⁵ T. Rowiñski: op. cit., s. 824.

⁶ H. Trammer: *Następcza bezprzedmiotowość procesu cywilnego*, 1950, s. 15.

⁷ H. Trammer: op. cit., s. 14.

⁸ T. Rowiński: op. cit., s. 824.

⁹ W. Broniewicz: op. cit., s. 148–150.

¹⁰ T. Rowiński: op. cit., s. 824.

¹¹ W. Siedlecki: op. cit., s. 147–232.

¹² M. Waligórski: *Polskie prawo procesowe cywilne. Funkcja i struktura procesu*, 1947, t. 1, s. 370.

¹³ Np. orzeczenie SN z 23 lutego 1970 r., III CZP 81/69, OSNCP 1970, z. 7–8, poz. 119; por. też głosę czołowego zwolennika koncepcji roszczenia materialnoprawnego, jako przedmiotu postępowania cywilnego, J. Jodłowskiego, PiP 1970, nr 10, s. 614–622.

¹⁴ Np. orzeczenie SN z 12 czerwca 1968 r., III PRN 22/68, OSPiKA 1969, nr 7–8, poz. 161; por. też omówienie tego orzeczenia przez W. Siedleckiego: *Przegląd orzecznictwa SN*, PiP 1970, nr 10, s. 575, 576.

¹⁵ W. Broniewicz: op. cit., s. 148.

¹⁶ T. Rowiński: op. cit., s. 824.